

EKİM 2016'DA KARABAĞ DİPLOMASİSİ

Turgut Kerem TUNCEL

Analist

Analiz No : 2016 / 7

03.11.2016

Geçtiğimiz Nisan ayında Karabağda yaşanan 4 Gün Savaşı, yirmi yılı aşkın bir süredir süregiden ve fakat uzun süreden beri global siyaset gündeminin arka sıralarına itilmiş olan Karabağ sorununun yeniden tartışılmaya başlanması sonucunu doğurmuştur. Pek çok uluslararası uzman, 1994 yılında imzalanan ateşkes anlaşmasından sonra Karabağ sorununu tanımlamak için kullanılan donmuş ihtilaf tabirini eleştirerek, söz konusu olan şeyin her an patlamaya hazır bir volkan olduğuna, bu volkandan fışkıracak lavların yalnızca Azerbaycan ve Ermenistanı değil, bölge ülkelerini ve global aktörleri de içine alabilecek çapta büyük bir yangını başlatabileceğine dair yorumlar yapmaya başlamıştır. Son süreçte özellikle batılı uzmanlar, Karabağ sorununu, son yıllarda daha da keskinleşen Batı ve Rusya arasındaki global güç mücadelesi çerçevesinde değerlendirmektedirler.

Sorununun taraflarından olan Ermenistanda da Nisan ayından bu yana Karabağ meselesi kamusal alanda daha çok tartışılan bir mevzu haline gelmiştir. Dahası, bu mesele, Ermenistanda siyasi ve toplumsal istikrarsızlığa neden olan bazı radikal girişimlerin neden ve/veya bahanesi de olabilmektedir.

Buna en çarpıcı örnek, geçtiğimiz Temmuz ayında Erivanda yaşanan rehine krizidir. Ermenistanda Kurucu Parlamento adlı radikal muhalif bir yapı ile ilişkili olan ve kendilerini aynı adlı bir Ermeni epiğine atıfla Sasunun Yiğitleri diye adlandıran yirmi kişilik silahlı bir grup, Erivandaki bir polis karakoluna baskın düzenlemiş ve buradaki polisleri iki hafta süreyle rehin tutmuştur. Bu eylem esnasında bir polis memuru eylemciler tarafından öldürülmüştür. Bu silahlı grup, eylemi Kurucu Parlamentonun önderlerinden olan, Ermenistanda Karabağ Savaşının kahramanlarından biri olarak kabul edilen ve bir süreden beri tutuklu olan Jirair Sefilianın serbest bırakılması ve hükümetin istifa etmesi talebiyle gerçekleştirdiğini açıklamıştır.

Kuşkusuz bu eylemin gerçekleştirilmesine zemin hazırlayan siyasal ortamın olgunlaşmasında farklı etmenlerin rolü vardır. Ayrıca, yirmi beş yıllık Ermenistan

Cumhuriyeti tarihine baktığımızda şiddettin hakim siyasal kültürün bir bileşeni olduğunu da görmek mümkündür. Bunların yanında, son olayla ilgili olarak dikkat çeken husus, eylemcilerin Ermenistan hükümetinin Karabağ konusunda vermeye hazırlandığını iddia ettikleri bazı tavizler (Ermenistanın Dağlık Karabağın çevresinde işgal ettiği bölgelerin bir kısmından çekilmesi) ihtimalini öne sürerek toplumdan destek araması ve bu desteği bulmasıdır.

Ermenistanda Karabağ konusu ile ilgili son yıllarda hiç olmadığı kadar endişeli bir hava mevcuttur. Bunun nedeni 4 Gün Savaşında alınan askeri yenilgi ve buna mukabil siyasi gelişmelerdir. Rusyanın Nisan ayından bu yana geliştirdiği Ermenistana arka çıkmayan tavır Ermenistanın endişelerini artırmaktadır. Rusya ve Azerbaycan arasında son dönemde gelişen siyasi ilişkiler ve buna ek olarak Türkiye ve Rusya arasındaki siyasi yakınlaşma da kaygı yaratmaktadır.

Bu siyasal ve toplumsal atmosferin bir sonucu ve göstergesi olarak son dönemde Ermenistan basınında Karabağ ile ilgili haber ve yorum yazılarında bir artış gözlemlenmektedir. Bu yayınlar incelendiğinde, Ermenistanda bir çatışma ve hatta savaş beklentisinin hayli yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Nitekim, 31 Ekimde Ermenistan Parlamentosu Sözcü Vekili Eduard Shamazanov'un Ermeni halkının her an patlak verebilecek bir savaşa hazırlıklı olması gerektiğini söylemesi dikkat çekicidir.[1] Ermenistanın yeni savunma bakanı Vigen Sargsyan ise 29 Ekim günü yaptığı bir konuşmada Ermenistanda "ordu-millet ideolojisi"nin hakim olması, ordu kurmaktan, ordu-millet kurmaya geçilmesi ve ordunun, devlete yük olmaktan çıkarak devletin lokomotifi olması gerektiğini ifade etmiştir.[2] Bu çerçevede, 21 Eylülde Erivanda düzenlenen Bağımsızlık Günü kutlamalarında Rus yapımı İskender füzelerinin sergilenmiş olması dikkatte değerdir.[3]

Bu arka planı göz önünde bulundurarak, bu yazıda Ekim ayı içinde gerçekleşen ve Karabağ sorunuyla ilgili gelişmelere değinilecektir.

10-14 Ekim - Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi (AKPM) Sonbahar Dönem Toplantısı

Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi (AKPM) Başkanı Petro Agramunt, 10-14 Ekim tarihlerinde Strazburgda gerçekleştirilen AKPM Sonbahar Dönem Toplantısının açılışında yaptığı konuşmada Karabağ sorununa da değinerek şunları ifade etmiştir:

> 47 üye ülkenin tümü arasında diyalog hedefi hiçbir şekilde ilkelerimize zarar vermemelidir. Değerlerimizi savunmayı sürdürmeli ve her türlü uluslararası hukuk ihlalini kınamalıyız. Ülkelerin toprak bütünlüklerinin korunması şarttır; bu tüm ülkeler için geçerlidir. Tehdit veya güç kullanımından da kaçınmak gerekir. Sınırlar tek taraflı olarak veya güç kullanımıyla değiştirilemez. Bu yüzden, Ukraynadaki çatışma ve Kırımın hukuka aykırı ilhakı, Gürcistan, Moldova ve Azerbaycandaki ihtilaflar kabul edilemez...[4]

Aynı toplantıda, 12 Ekim günü bir konuşma yapan Türk Dışişleri Bakanı Mevlüt

Çavuşoğluda Türkiye-Ermenistan ilişkileri ve Karabağ sorununa değinerek şunları söylemiştir:

> Karabağ sorununun çözümü ve Ermenistanla ilişkilerimizin normalleşmesi için çok çaba sarf ettik. İsviçrede bir anlaşma imzaladık, ancak ne yazık ki bir başarıya ulaşmadı. Minsk Grubu ve Rusya bazı yapıcı öneriler yaptı ve Ermenistanın Azerbaycanın işgal edilmiş topraklarından, en azından 5 bölgeden çekilmesi gündemde. Eğer bu yönde adımlar atılırsa, Azerbaycanın destekleyeceği her türlü çözümü desteklemeye hazırız. Ermenistanla ilişkilerimizi normalleştirmek istiyoruz. Eğer bu sorun çözülürse, Güney Kafkasyada bu tehditle yaşamak zorunda kalmayız. Niye bu sorunu çözemeyelim? Minsk Grubunun bu konuda daha çok ve daha samimi çaba sarf etmesi gerekir. Bu çerçevede, diğer dondurulmuş ihtilafların da çözüme kavuşturulmalıdır.[5]

Agramuntun Karabağ sorunuyla ilişkili olarak açıkça Azerbaycanın pozisyonunu destekleyen konuşması ve Çavuşoğlunun özellikle Rusya vurgusu ve, Rusyanın da son dönemde ifade etmeye başladığı gibi, Karabağın etrafındaki işgal edilmiş bölgelerin Azerbaycana geri verilmesine dair ifadesi Ermeni delegelerin teamüllerin dışında tepkiler vermelerine neden olmuştur. Ermeni delegelerden Naira Zohrabyan, toplantı esnasında, zabıtlara da yansıdığı gibi, Azerbaycanlı delegelerden Gulnara Paşayevaya yalancı demiş, diğer bir Azerbaycanlı delegenin ise bir psikiyatristi görmesi gerektiğini söyleyerek diplomatik nezaket sınırlarını ziyadesiyle aşmıştır.[6] Bunlarla yetinmeyen Zohrabyan, AKPM Başkanı Petro Agramuntu da Azerbaycandan rüşvet almakla itham etmiştir.[7] Ermeni delegasyonunun bu tavrı karşısında Agramunt, iki Ermeni delegenin mikrofonlarını kapatarak konuşmalarını engellemiştir. Yaşanan bu gerginlik Ermeni basınında tartışmalara neden olmuştur.

Çavuşoğlunun yukarıda alıntılanan konuşmasına cevaben, Ermenistan Dışişleri Bakan Yardımcı Shavarsh Koçaryan, Türkiyenin Ermenistan ile ilişkilerini normalleştirmesini istiyorsa ilk olarak 2009 Zürih Protokollerini onaylaması gerektiğini açıklamıştır. Ne var ki, Koçaryan bunları söylerken, bu protokollerin Ermenistan Cumhurbaşklanı Serzh Sargsyan tarafından Şubat 2015de Ermenistan Meclisinden çekildiği gerçeğine değinmemiştir.[8]

14 Ekim Erivandaki Kolektif Güvenlik anlaşması Örgütü Toplantısı ve Rusya Dışişleri Bakanı Sergey Lavrovun Açıklamaları[9]

Belarus, Ermenistan, Kazakistan, Kırgızistan, Rusya, Tacikistanın üyesi olduğu, Kolektif Güvenlik Anlaşması Örgütünün (KGAÖ) son Kolektif Güvenlik Konseyi toplantısı 14 Ekim 2016 tarihinde Ermenistanın başkenti Erivanda gerçekleştirilmiştir.

Bu toplantıya KGAÖnün önemli üyelerinden olan Kazakistanın devlet başkanı Nursultan Nazarbayev sağlık sorunlarını öne sürerek katılmamış, ancak bu pek çok kişi tarafından diplomatik bir tavır olarak algılanmıştır. Bu tavrın altında yatan nedenin Kazakistanın, Ermenistana karşı Azerbaycan yanlısı tutumu olduğu düşünülmektedir. Bunun yanında, KGAÖ prosedürleri gereği Erivandaki toplantıda KGAÖnün Genel Sekreterliğinin Ermenistana geçmesi beklenirken, bu gerçekleşmemiş ve halihazırdaki Genel Sekreter

Nikolay Bordhuzyanın görevi uzatılmıştır. Beklenenin aksine, Erivandaki toplantıda KGAÖ Karabağla ilgili bir açıklama yapmamış, Ermenistanı destekler bir tutum sergilememiştir.

KGAÖ toplantısı için Erivanda bulunan Rusya Dışişleri Bakanı Sergey Lavrovun, yaptığı Türkiye Karabağ sorunun çözümünde olumlu rol oynayabilir şeklindki açıklama ise Ermenistanda soğuk duş etkisi yaratmıştır. Sonuç olarak, Erivandaki KGAÖ Kolektif Güvenlik Konseyi toplantısı Ermenistan için bir hayal kırıklığı olmuştur.

20-26 Ekim - Avrupa Birliğinin Güney Kafkasya ve Gürcistandaki Krizi için Özel Temsilcisi Herbert Salberin Güney Kafkasya Ziyareti

AKPM Sonbahar Dönem Toplantısı ve KGAÖ Kolektif Güvenlik Konseyi toplantılarından yaklaşık bir hafta sonra, AB Güney Kafkasya ve Gürcistandaki Krizi için Özel Temsilcisi Herbert Salber, Ermenistan, Karabağ ve Azerbaycana olağan bir ziyarette bulunmuştur. Salber, bu ziyareti kapsamında Azerbaycanın Barda kentinde Karabağ savaşı nedeniyle yerinden edilmiş (IDP) Azerbaycanlıları da ziyaret etmiştir.[10]

Karabağ sorunun bir bileşeni de savaş nedeniyle yerinden edilmiş kişilerin savaş öncesinde yaşadıkları yerlere geri dönmeleri meselesidir. Bugüne kadar konuyla ilgili kaleme alınan uluslararası belgelerin hepsinde geri dönüş konusuna değinilmektedir. Ne var ki, Azerbaycan bu konuyu sürekli gündeme getirmeye gayret gösterirken, Ermenistan yerinden edilmiş kişiler konusunu mümkün olduğunca gündemden uzak tutmaya çalışmaktadır. Bu nedenle, Herbert Salberin Bardaya ziyareti dikkat çekicidir.

23-25 Ekim - Minsk Grubu Eş-başkanlarının Güney Kafkasya Ziyareti

23-25 Ekim 2016 tarihlerin Minsk Grubunun ABDli, Fransız ve Rus eş-başkanları ve Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı Başkanı Özel Temsilcisi, Baku, Erivan ve Stepanekerte 4 Gün Savaşı sonrasındaki durumu ve tarafların barış görüşmelerine dair pozisyonlarını incelemek için bir ziyaret gerçekleştirmiştir. Erivandaki temasları sırasında Minsk Grubunun ABDli eş-başkanı James Warlick, Azerbaycan Cumhurbaşkanı İlham Aliyevin birkaç gün önce Rus RIA Novosti televizyonuna verdiği mülakata atıfla Aliyevin Karabağ sorununun çözümüne dair olumlu bir tutum içinde olduğunu ifade etmiştir.

Aliyev, Rus RIA Novosti televizyonuna verdiği bu mülakatta Azerbaycanın Dağlık Karabağda bağımsız bir devletin kurulmasını hiç bir zaman kabul etmeyeceğini, ancak bir yerel öz-yönetim kurulması konusunda tavizler verilebileceğini, burada özerk bir cumhuriyetin kurulabileceğini ifade etmiştir. Kısacası, Aliyev, Azerbaycan içinde özerk bir Ermeni cumhuriyetinin kurulması şeklinde bir çözüm önerisi getirmiştir.[11] Bu açıklamaya karşılık olarak Warlick, Erivanda şunları söylemiştir:

> Tarafların konumları aynı olmayabilir, ancak bu sorunlar Ermenistan, Azerbaycan ve Karabağ toplumunun önüne konmalıdır. Baküde söyledim, şimdi de söyleyeceğim. Aliyevin açıklamalarını olumlu karşılıyoruz; son söz olduğu için değil, konuyu tartışmaya açtığı için.[12]

Buna ek olarak Warlick, Karabağ sorunun çözümünün Helsinki Nihai Senedi prensipleri çerçevesinde kendi kaderini tayin hakkı, toprak bütünlüğü ve sorunların güç kullanmadan çözümü ilkeleri doğrultusunda bulunması gerektiğini de ifade etmiştir.[13] Warlickin bir açılım olarak algılayarak onayladığı Aliyevin ifadeleri, Ermeni tarafında ise genel olarak tepkiyle karşılanmıştır.

Minsk Grubunun ziyareti esnasında Ermeni yetkililer Azerbaycan ve Ermenistan arasında güven artırıcı tedbirlerin artırılması ve bu çerçevede Aliyev ve Sargsyanın Mayıs ve Haziran aylarında Viyana ve St. Petersburgda gerçekleştirilen görüşmelerde alınan kararların uygulamaya konması konusuna vurgu yaptıkları görülmektedir. Ermenistan, Minsk Grubuda bu iki görüşmede alınan kararların uygulamaya konması konusundaki isteklerini bildirmiştir.[14]

Hatırlanacağı gibi, Viyana ve St. Petersburg görüşmeleri sonrasında Minsk Grubunun resmi sitesinde yayınlanan açıklamalara göre, bu toplantılarda cephe hattındaki çatışmaları önlemek amacıyla daha fazla gözlemcinin bu bölgeye yerleştirilmesi ve kayıp kişilerin bulunması için çalışmaların başlatılması ve taraflar arasında görüşmelere yeniden başlanması karara bağlanmıştı.[15]

22, 24, 31 Ekim Azerbaycan ile Venezuela, Hırvatistan ve Brezilya Arasında İkili Görüşmeler

Ekim ayında Bakü, Venezuela (22 Ekim) ve Hırvatistan (24 Ekim) cumhurbaşkanlarını ve Brezilya (31 Ekim) Temsilciler Başkanını ağırlamıştır. Azerbaycan basınında çıkan haberlere göre, farklı konular hakkında gerçekleştirilen ikili görüşmelerde Karabağ sorunu da gündeme gelmiş ve her üç konuk da Karabağ sorununun toprak bütünlüğü ilkesi ihlal edilmeden çözülmesi gerektiğine dair görüşlerini ifade etmişlerdir.[16]

Değerlendirme

Son aylarda yaşanan gelişmeler göstermektedir ki, Nisan ayında yaşanan 4 Gün Savaşının sadece askeri değil aynı zamanda siyasi sonuçları da söz konusudur.[17] Bu savaşta Azerbaycan stratejik öneme sahip bazı noktaları ele geçirmiştir. Hem Azerbaycan hem de Ermenistan tarafında insan ve teçhizat kayıpları yaşanmıştır, ancak bu kayıpların Ermenistan açısından çok daha ciddi olduğunu gösteren veriler mevcuttur. Bunların yanında, 1994den bu yana belki de ilk kez Ermeni tarafı psikolojik üstünlüğünü kaybetmiştir. Bir başka deyişle, Ermeni tarafının kendine olan yüksek güveni yara almış, Azerbaycanın güveni ise yükselmiştir. Siyasi açıdan ise, 4 Gün Savaşı yıllardan beri donmuş ihtilaf olarak tanımlanarak global aktörler tarafından ötelenen Karabağ sorununun aslında her an patlayabilecek bir saatli bomba olduğunu bütün dünyaya hatırlatmıştır. Bu anlamıyla, 4 Gün Savaşının siyasi galibi Azerbaycandır.

Nisan ayı sonrasında gelişen bağlamın, Ermenistanın bir takım öngörülemez ve tehlikeli girişimlerde bulunmasına sebebiyet verebileceği de göz ardı edilmemelidir. Temmuz

ayında Erivanda yaşanan rehine krizinin de gösterdiği gibi, Karabağ meselesi Ermenistanda çok hassas bir meseledir. Son dönemde Türkiye, Azerbaycan ve Rusya arasında yaşanan ikili ve üçlü yakınlaşma Ermenistanda çok ciddi bir korkuya neden olmaktadır. Bu haliyle farklı aktörlerin manipülasyon ve araçsallaştırma girişimlerine açıktır.

Karabağ sorunun çözümüne en çok yaklaşıldığı dönemeçler Minsk Grubunun adım-adım çözüm önerisini masaya getirdiği 1997 yılı ve Haydar Aliyev ve Robert Koçaryanın üzerinde büyük ölçüde anlaşmaya vardıkları toprak değişimi planının konuşulduğu 1999 yılıdır. Ne var ki, 1997de dönemin Ermenistan Cumhurbaşkanı Levon Ter-Petrosyana karşı bir darbe gerçekleşmiş ve Ter-Petrosyan iktidardan ayrılmak zorunda kalmıştır. 1999 yılında ise Ermenistanda silahlı kişiler parlamentoyu basarak aralarında Başbakan ve Parlamento Sözcüsünün de bulunduğu sekiz meclis üyesini öldürmüştür. Yirmi civarında silahlı militanın Erivandaki bir polis karakolunu basarak iki hafta süren bir rehine eylemi gerçekleştirebildiği günümüz Ermenistanında da Karabağ sorunun karşılıklı tavizler çerçevesinde çözümü gündeme geldiğinde, bunu baltalayacak benzer olayların yaşanması olasılık dahilindedir.

Pek çok uzman ve Minsk Grubu gibi uluslararası örgüt, Karabağ sorununun çözümü için her iki tarafında taviz vermeye hazır olması gerektiğini ve fakat Azerbaycan ve Ermenistandaki elitin bunun tam aksine toplumlarına taviz vermeden mutlak zafere ulaşılabileceği fikrini aşıladığını, bunun sorunun çözümü noktasında ciddi bir engel olduğunu sıkça ifade etmektedir. Ermenistan üst düzey devlet yetkililerinin ağzından daha sık duyulmaya başlanan savaşa hazır olma, ordu-millet yaratma gibi militarist ve Ermeni toplumunu kışkırtıcı söylemler bu açıdan değerlendirildiğinde, bu tip söylemlerin nasıl bir sorun teşkil ettiği açıkça görülecektir. Kuşkusuz Azerbaycanda da Karabağ sorununa dair Ermenistandakine benzer radikal bir söylem hakimdir. Bunun yanında, Aliyevin bahsi geçen açıklamaları belli ölçülerde karşılıklı taviz ve uzlaşı fikrini ihtiva etmektedir. Bu tür bir söylemin Azerbaycan toplumu üzerinde uzlaşı fikrini güçlendirecek psikolojik ve pedagojik etkileri olabilecektir.

Minsk Grubu eş-başkanlarından James Warlickin Aliyevin Azerbaycan içinde özerk bir cumhuriyet fikri çerçevesinde sarf ettiği sözlere dair yaklaşımı önemli ve doğru bir yaklaşımdır. Buradaki esas mesele, tarafların söz konusu fikir hakkında hemen uzlaşması değil, en azından yirmi yılı aşkın süredir devam eden sorunun çözülmesine dair karşılıklı tavizlerin verilmesi yoluyla bir uzlaşıya varılması temelinde bir fikrin ifade edilmiş olmasıdır. Ne var ki, Ermenistan bu adım karşısında yine farklı da olsa karşılıklı tavizleri öngören bir yaklaşım ortaya koymak yerine, yıllardan beri sorunun çözülememesine neden olan maksimalist bir yaklaşımla ya bağımsızlık ya hiç tavrını devam ettirmektedir. Bu tavır, sorunun er ya da geç yaşanacak bir savaşla çözülmesinden başka bir sonuç getirmeyecektir.

Şu söylenmelidir ki, yukarıda belirtildiği üzere, Aliyevin ifade ettiği Azerbaycan içinde özerk bir cumhuriyet fikri, en azından tartışılabilecek mahiyette bir fikirdir ve tartışılmalıdır. Ayrıca, Azerbaycan içinde özerk bir cumhuriyet fikri, kendi kaderini tayin hakkı, toprak bütünlüğü ve sorunların güç kullanılmadan çözümü ilkelerini içeren Helsinki Nihai Senedi prensiplerine en uygun çözüm olarak gözükmektedir. Bunun dışındaki

alternatifler illaki bu üç ilkeden en az birini dışlayan çözümlerdir.

Bu aşamada Azerbaycanın, Azerbaycan içinde özerk bir cumhuriyet fikrinin sağlıklı bir biçimde nasıl hayata geçirilebileceğine dair çalışmalar yapması, teknik ayrıntıları da içeren detaylı modeller geliştirmesi, bununla ilgili toplumsal projeler geliştirip bunları uluslararası toplum ve Ermeni kamuoyuyla paylaşması akıllıca olacaktır.

Ermenistanın bugünkü somut stratejisi, Nisan ayı sonrasında gerilen ortamı yatıştırmak, silahlı çatışma ihtimalini ortadan kaldırmak, böylece sorunu unutturmak ve var olan statükonun devamını sağlamak doğrultusundadır. Ermenistanın Viyana ve St. Petersburgdaki görüşmelerde alınan kararların, ki bu kararlar cephe hattındaki ateşkes ihlallerini önlemek üzere bölgeye daha çok gözlemci gönderilmesinden öte bir içeriğe sahip değildir, uygulamaya geçirilmesi ısrarı tam da bu yüzdendir. Ne var ki, ateşkesin devam ettirilmesine odaklanan bir yaklaşım bu aşamada sorunun çözümüne hiçbir şekilde katkı sağlamayacağı gibi, sorunun daha da derinleşmesine hizmet edecektir. Bununla alakalı olarak, yıllar geçtikçe yalnızca Dağlık Karabağın değil, ihtilafın ilk yıllarında Ermenistan tarafından bir pazarlık unsuru olarak görülen Dağlık Karabağ etrafındaki işgal edilmiş bölgelerin de özgürleştirilmiş topraklar olarak anılmaya başlandığı ve bu bölgelerdeki işgali kalıcılaştırmak için buralarda da yerleşim politikaları yürütülmesine dair fikirlerin dillendirildiğini hatırlamakta fayda vardır.[18]

Bununla ilgili olarak, Minsk Grubunun 2000li yıllarında ortalarından beri sürdürdüğü ve sorunun çözümüne değil de çatışmasızlık durumunun sürdürülmesine odaklanan çizgi de eleştiriyi ziyadesiyle hak etmektedir. Kuşkusuz, uzun yıllar boyunca yürütülen barış görüşmelerinde bir sonuca varılamaması Minsk Grubunun böyle bir çizgiye gelmesinin nedenlerinden biridir. Bu, yine de, Minsk Grubunun çözüm üretmek konusundaki yetersizliği için bir bahane olmamalıdır. Şayet, hali hazırdaki Minsk Grubu eş-başkanları sorunun kalıcı çözümü için adımlar atamıyorsa yapılması gereken şey Minsk Grubunun, eş-başkanlarının ve genel işleyişinin revize edilmesi olmalıdır. Her ne kadar, siyasi doğruluk (*political correctness*) sınırlarını zorlar gibi gözükse de gerçekçi bir analiz, süregiden statükonun devamına yönelik her adım ve tutumun, aslında savaş olasılığını daha da artıran bir etken olduğunu tespit etmek durumundadır.

[1] https://armenpress.am/eng/news/865967/it-is-necessary-to-take-practical-steps-over-talish-village-resettlement-%E2%80%93-deputy-speaker-of-armenian.html

[2] http://armenpress.am/eng/news/864687/nation-army-ideology-to-be-the-fundament-of-defense-system-%E2%80%93-armenian-mod.html;
http://en.aravot.am/2016/10/06/181920/

[3] Ermenistandaki İskender füzeleriyle ilgili bir yorum için bkz.

http://avim.org.tr/tr/Yorum/RUSVET-MI-YENI-BIR-SORUN-MU-ERMENISTAN-IN-YENI-

ISKENDER-FUZELERI

[4] Bu konuşmanın tam metni için bkz.

http://assembly.coe.int/Documents/Records/2016/E/1610101130E.htm

[5] Bu konuşmanın tam metni için bkz.

http://assembly.coe.int/Documents/Records/2016/E/1610121000E.htm

[6] İlgili zabıtlar için bkz. http://assembly.coe.int/Documents/Records/2016/E/1610121530E.htm

[7] İlgili zabıtlar için bkz. http://assembly.coe.int/Documents/Records/2016/E/1610141000E.htm

[8] Serzh Sargsyanın Protokolleri Ermenistan Meclisinden çekmesine dair resmi açıklama için bkz. http://www.president.am/en/press-release/item/2015/02/16/President-Serzh-Sargsyan-National-Assembly/

[9] Bu toplantıyla ilgili bir yorum için bkz. http://avim.org.tr/tr/Yorum/ERIVAN-DAKI-KOLEKTIF-GUVENLIK-ANLASMASI-ORGUTU-TOPLANTISI

[10] http://commonspace.eu/index.php?m=23&news_id=3987

[11] http://www.panarmenian.net/eng/news/224016/

[12] İbid.

[13] İbid.

[14] http://www.osce.org/mg/277091

[15] Bkz. http://www.osce.org/mg/240316; http://www.osce.org/cio/248281

[16]http://en.trend.az/azerbaijan/karabakh/2676134.html; http://en.trend.az/azerbaijan/karabakh/2676717.html; http://en.trend.az/azerbaijan/politics/2679265.html

[17] 4 Gün Savaşının detayli bir tahlili için bkz, Tuncel, Turgut Kerem (2016), Rapor: Güney Kafkasyada 2-5 Nisan 2016da Yaşanan 4 Gün Savaşı. *Ermeni Çalışmaları* (53), 301-338.

[18] Bununla ilgili son günlerde Ermeni basınında çıkan bir haber için bkz. http://en.aravot.am/2016/10/31/183000/

Yazar Hakkında :

Dr. Turgut Kerem Tuncel, Avrasya İncelemeleri Merkezi'nde (Ankara) kıdemli analisttir. Avrasya jeopolitiği, Geniş Karadeniz Bölgesi, Güney Kafkasya, Karabağ ihtilafı ve Türk-Ermeni ilişkileri hakkında çalışmalar yürütmektedir.

Atıfta bulunmak için: TUNCEL, Turgut Kerem. 2026. "EKİM 2016'DA KARABAĞ DİPLOMASİSİ." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Analiz No.2016 / 7. Kasım 03. Erişim Kasım 01, 2026. https://avimbulten.org/tr/Analiz/EKIM-2016-DA-KARABAG-DIPLOMASISI

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE
Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax**: +90 (312) 438 50 26
@avimorgtr
https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi
E-Posta: info@avim.org.tr
http://avim.org.tr

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır